

NCERT SOLUTIONS FOR CLASS 6TH SANSKRIT :
CHAPTER 6

6

समुद्रतटः

(समुद्रतट)

(तृतीया-चतुर्थी-विभक्तिः)

पाठ का परिचय (Introduction of the Lesson)

इस पाठ में तृतीया तथा चतुर्थी विभक्ति के शब्द रूप का प्रयोग आया है। सरल शब्दों में 'के द्वारा' 'से' (with, by) के अर्थ में तृतीया विभक्ति पद तथा 'के लिए' (for) के अर्थ में चतुर्थी विभक्ति पद का प्रयोग किया जाता है। यथा—

(i) 'कन्दुकेन'—गेंद से (with a ball), तरङ्गैः—लहरों से (with waves)

(ii) 'पर्यटनाय'—पर्यटन/घूमने के लिए (for tourism), पठनाय—पढ़ने के लिए (for study)

वाक्य प्रयोग—

1. बालकः कन्दुकेन क्रीडति।	1. बच्चा गेंद से खेलता है।
2. सः पठनाय विद्यालयम् गच्छति।	2. वह पढ़ने के लिए विद्यालय जाता है।

पाठ - शब्दार्थ एवं सरलार्थ

(क) एषः समुद्रतटः। अत्र जनाः पर्यटनाय आगच्छन्ति। केचन तरङ्गैः क्रीडन्ति। केचन च नौकाभिः जलविहारं कुर्वन्ति। तेषु केचन कन्दुकेन क्रीडन्ति। बालिकाः बालकाः च बालुकाभिः बालुकागृहं रचयन्ति। मध्ये मध्ये तरङ्गाः बालुकागृहं प्रवाहयन्ति। एषा क्रीडा प्रचलति एव। समुद्रतटाः न केवलं पर्यटनस्थानानि। अत्र मत्स्यजीविनः अपि स्वजीविकां चालयन्ति।

शब्दार्थः (Word Meanings) : समुद्रतटः—समुद्र का किनारा (shore), पर्यटनाय—घूमने के लिए (for tourism), आगच्छन्ति—आते हैं (come), केचन—कुछ (लोग) some (people), तरङ्गैः—लहरों से (with waves), नौकाभिः—नौकाओं/नावों द्वारा (by boats), जलविहारम्—पानी में घूमना/खेल (make fun/roam around in water), तेषु केचन—उनमें से कुछ (some of them), बालुकाभिः—रेत से (with sand), बालुकागृहम्—रेत के घर (sand castles), मध्ये मध्ये—बीच-बीच में (at intervals), प्रवाहयन्ति—बहा ले जाती हैं (wash/carry away), प्रचलति एव—चलता ही रहता है। (keeps on going), मत्स्यजीविनः—मत्स्यजीवी/मछुआरे (fishermen), स्वजीविकां चालयन्ति—अपनी आजीविका चलाते हैं, (carry on their livelihood)।

सरलार्थ :

यह समुद्रतट है। यहाँ लोग पर्यटन के लिए आते हैं। उनमें से कुछ लहरों से क्रीडा करते हैं। कुछ नौकाओं द्वारा जलविहार करते हैं। उनमें से कुछ गेंद से खेलते हैं। लड़कियाँ और लड़के रेत से घर बनाते हैं। बीच-बीच में लहरें रेत का घर बहा ले जाती हैं। यह खेल चलता ही रहता है। समुद्र तट केवल पर्यटन-स्थल नहीं। यहाँ मछुआरों भी अपनी आजीविका चलाते हैं।

English Translation:

This is a beach. People come here for tourism. Some play with waves (of the sea) some indulge in water sports by boats i.e. using boats. Among them some play with a ball. Girls and boys make sand castles (house) with sand. At intervals the waves wash away the sand-castle. This play keeps on going. The beaches are not mere tourist spots. Here the fishermen too earn their livelihood.

(ख) अस्माकं देशे बहवः समुद्रतटाः सन्ति। एतेषु मुम्बई-गोवा-कोच्चि-कन्याकुमारी-विशाखापत्तनम्-पुरीतटाः अतीव प्रसिद्धाः सन्ति। गोवातटः विदेशिपर्यटकैः समधिकं रोचते। विशाखापत्तनम्-तटः वैदेशिकव्यापाराय प्रसिद्धः। कोच्चितटः नारिकेलफलेभ्यः ज्ञायते। मुम्बईनगरस्य जुहूतटे सर्वे जनाः स्वैरं विहरन्ति। चेन्नईनगरस्य मेरीनातटः देशस्य सागरतटेषु दीर्घतमः।

शब्दार्थः (Word Meanings) : अस्माकं-हमारे (our), देशे-देश में (in country), बहवः-अनेक (many), अतीव (अति + इव)-बहुत ज्यादा (very much-excessively), प्रसिद्धाः-प्रसिद्ध (famous), विदेशिपर्यटकैः-विदेशी सैलानियों के लिए (for foreign tourists), समधिकम्-बहुत ज्यादा (in excess), रोचते-अच्छा लगता है, (is favourite), वैदेशिकव्यापाराय-विदेशी व्यापार के लिए (foreign trade), नारिकेलफलेभ्यः-नारियल के लिए (for coconuts), ज्ञायते-जाना जाता है (is known), स्वैरं-अपनी इच्छानुसार (according to own will), विहरन्ति-घूमते हैं (roam around), देशस्य-देश का/के/की (of country), सागरतटेषु-समुद्री तटों में (among beaches), दीर्घतमः-सबसे बड़ा/लंबा (longest)।

सरलार्थ :

हमारे देश में बहुत से समुद्रतट हैं। इनमें मुम्बई, गोवा, कोच्चि, कन्याकुमारी, विशाखापत्तनम् तथा पुरी का तट बहुत प्रसिद्ध है। गोवा का तट विदेशी पर्यटकों को बहुत ज्यादा पसंद है। विशाखापत्तनम् का तट विदेशी व्यापार के लिए प्रसिद्ध है। कोच्चि का तट नारियल के लिए जाना जाता है। मुम्बई नगर के जुहू तट पर सब लोग अपनी इच्छानुसार विहार करते हैं। चेन्नई का मेरीना तट देश के सभी तटों में सबसे लंबा है।

English Translation:

In our country there are many beaches. Among them the beaches at Mumbai, Goa, Kochi, Kanyakumari, Vishakhapatnam and Puri are very famous. The Goa-beach is favourite with foreign tourists. The beach at Vishakhapatnam is famous for foreign trade. The Kochi-beach is known for coconuts. Everyone roams around according to one's will at the Juhu beach of Mumbai city. The Marina beach of Chennai is the largest among all the beaches of the country.

LearnCBSE.in

समुद्रतटः

(ग) भारतस्य तिसृषु विशासु समुद्रतटाः सन्ति। अस्माद् एव कारणात् भारतदेशः। प्रायवर्तीपः इति कथ्यते। पूर्वदिशायां बङ्गोपसागरः दक्षिणदिशायां हिंदमहासागरः पश्चिमदिशायां च अरबसागरः अस्ति। एतेषां त्रयाणाम् अपि सागराणां सङ्गमः कन्याकुमारीतटे भवति। अत्र पूर्णिमायां चन्द्रोदयः सूर्यास्तं च युगपदेव द्रष्टुं शक्यते।

शब्दार्थः (Word Meanings) : भारतस्य-भारत का/के/की (of India), तिसृषु विशासु-तीनों दिशाओं में (in all three directions), अस्माद् एव कारणात्-इसी कारण से (for this very reason), प्रायवर्तीपः-प्रायद्वीप (तीन दिशाओं में समुद्र से घिरा) (peninsula), इति-ऐसा (thus/this), कथ्यते-कहा जाता है (is said), पूर्वदिशायां-पूर्व दिशा में (in the East), बङ्गोपसागर-बंगाल की खाड़ी (Bay of Bengal), दक्षिण दिशायां-दक्षिण दिशा में (in the Southern direction), एतेषां त्रयाणाम्-इन तीनों का (of these three), सङ्गमः-मिलने का स्थान (place, where rivers or oceans meet), पूर्णिमायां-पूर्णिमा पर (on Poornima, full moon), चन्द्रोदयः-चंद्र का उदय होना (Moon-rise), द्रष्टुं शक्यते-देखा जा सकता है (can be seen), सागराणाम्-सागरों का (of the seas), कन्याकुमारी तटे-कन्याकुमारी के तट पर (on the beach of Kanyakumari), युगपदेव (युगपद् + एव)-एक साथ ही (at the same time, simultaneously)।

सरलार्थ :

भारत की तीनों दिशाओं में समुद्रतट हैं। इसी कारण से भारत देश को प्रायद्वीप भी कहा जाता है। पूर्व दिशा में बंगाल की खाड़ी, दक्षिण दिशा में हिंद महासागर और पश्चिम दिशा में अरब सागर है। इन तीनों सागरों का संगम कन्याकुमारी के तट पर होता है। यहाँ पूर्णिमा के अवसर पर चन्द्रोदय और सूर्यास्त एक साथ ही देखा जा सकता है।

English Translation:

There are beaches in all the three directions of India. For this very reason India is called a peninsula. In the east direction there is Bay of Bengal, in the South there is the Indian ocean and in the West there is the Arabian Sea. There is confluence of all these three at the Kanyakumari-beach. On the Full-Moon day it is possible to see both the Moon rise and the Sun-set at the same time.

■ हमने सीखा

संस्कृत में सज्ञा शब्दों के लिंग पूर्व निर्धारित होते हैं। अकारान्त शब्दों में कुछ पुल्लिंग और कुछ नपुंसकलिंग शब्द हैं। आकारान्त शब्द स्त्रीलिंग होते हैं। दोनों के रूप भिन्न हैं।

■ ध्यातव्यम्-तृतीया विभक्ति से अकारान्त पुल्लिंग तथा नपुंसकलिंग शब्दों के रूप में कोई भेद नहीं होता।

यथा मित्र शब्द के रूप भी 'बालक' की भाँति होते हैं।

(क) अकारान्त (तृतीया विभक्ति)

बालकेन
कन्दुकेन
तर्ङ्गेन

बालकाभ्याम्
कन्दुकाभ्याम्
तर्ङ्गाभ्याम्

बालकैः
कन्दुकैः
तर्ङ्गैः

संस्कृत-VI

LearnCBSE.in

(ख) अकारांत (चतुर्थी विभक्ति)	—	बालकाय	बालकाभ्याम्	बालकेभ्यः
		पर्यटकाय	पर्यटकाभ्याम्	पर्यटकेभ्यः
(ग) आकारांत (तृतीया) (चतुर्थी)	—	व्यापाराय	व्यापाराभ्याम्	व्यापारेभ्यः
		नौकाय	नौकाभ्याम्	नौकाभिः
		क्रीडायै	क्रीडाभ्याम्	क्रीडाभ्यः
(घ) सः मित्रेण सह खेलति। (मित्र के साथ)				
सह (साथ) के योग में तृतीया विभक्ति पद का प्रयोग किया जाता है।				
ददाति (देना) के योग में चतुर्थी विभक्ति पद का प्रयोग किया जाता है।				

● अभ्यासः (Exercise) ●

प्रश्नः 1. उच्चारणं कुरुत— (उच्चारण कीजिए— Read it out.)

तरङ्गः	मत्स्यजीविनः	विदेशिपर्यटकेभ्यः
सङ्गमः	तिसृषु	वैदेशिकव्यापाराय
प्रायद्वीपः	बङ्गोपसागरः	चन्द्रोदयः

उत्तरम्— छात्र स्वयं उच्चारण करें।

प्रश्नः 2. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत— (निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए— Answer the following questions.)

- (क) जनाः काभिः जलविहारं कुर्वन्ति?
 (ख) भारतस्य दीर्घतमः समुद्रतटः कः?
 (ग) जना कुत्र स्वैरं विहरन्ति?
 (घ) बालकाः बालुकाभिः किं रचयन्ति।
 (ङ) कोच्चितटः केभ्यः ज्ञायते?

उत्तरम्— (क) जनाः नौकाभिः जलविहारं कुर्वन्ति।

- (ख) चेन्नईनगरस्य मेरीनातटः देशस्य दीर्घतमः समुद्रतटः।
 (ग) मुम्बईनगरस्य जुहूतटे जनाः स्वैरं विहरन्ति।
 (घ) बालकाः बालुकाभिः बालुकामण्डं रचयन्ति।
 (ङ) कोच्चितटः नारिकेलेभ्यः/नारिकेलफलेभ्यः ज्ञायते।

प्रश्नः 3. पञ्जुषतः पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत— (पञ्जुषा से पद चुनकर रिक्त स्थान भरिए— Fill in the blanks by picking out words from the box.)

बङ्गोपसागरः	प्रायद्वीपः	पर्यटनाय	क्रीडा	सङ्गमः
-------------	-------------	----------	--------	--------

- (क) कन्याकुमारीतटे त्रयाणां सागराणां ..... भवति।
 (ख) भारतदेशः ..... इति कथ्यते।

LearnCBSE.in

समुद्रतटः

- (ग) जनाः समुद्रतटं ..... आगच्छन्ति।
 (घ) बालेभ्यः ..... रोचते।
 (ङ) भारतस्य पूर्वदिशायां ..... अस्ति।

उत्तरम्— (क) सङ्गमः (ख) प्रायद्वीपः (ग) पर्यटनाय (घ) क्रीडा (ङ) बङ्गोपसागरः

प्रश्नः 4. यथायोग्यं योजयत— (यथोचित मेल कीजिए— Match appropriately.)

समुद्रतटः	ज्ञानाय
क्रीडानकम्	पोषणाय
दुग्धम्	प्रकाशाय
दीपकः	पर्यटनाय
विद्या	खेलनाय

उत्तरम्— समुद्रतटः — पर्यटनाय क्रीडानकम् — खेलनाय
 दुग्धम् — पोषणाय दीपकः — प्रकाशाय
 विद्या — ज्ञानाय

प्रश्नः 5. तृतीयाविभक्तिप्रयोगेण रिक्तस्थानानि पूरयत— (तृतीया विभक्ति के प्रयोग द्वारा रिक्त स्थान भरिए— Fill in the blanks by using the Third inflexion.)

यथा— व्योमः मित्रेण सह गच्छति। (मित्र)

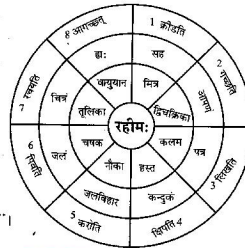
- (क) बालकाः ..... सह पठन्ति। (बालिका)
 (ख) तडागः ..... विभाति। (कमल)
 (ग) अहमपि ..... खेलामि। (कन्दुक)
 (घ) अश्वाः ..... सह धावन्ति। (अश्व)
 (ङ) भृगाः ..... सह चरन्ति। (मृग)

उत्तरम्— (क) बालिकाभिः (ख) कमलैः (ग) कन्दुकेन (घ) अश्वैः (ङ) मृगैः

प्रश्नः 6. अधोलिखितं वृत्तचित्रं पश्यत। उदाहरणानुसारेण कोष्ठकगतैः शब्दैः उचितवाक्यानि रचयत—
 (निम्नलिखित वृत्तचित्र देखिए और उदाहरण के अनुसार कोष्ठकगत शब्दों से उचित वाक्य बनाइए—
 Look at the circle below and frame sentences with words contained in boxes.)

यथा— 1. रहीमः मित्रेण सह क्रीडति।

2. ....

3. ....
  4. ....
  5. ....
  6. ....
  7. ....
  8. ....
- उत्तरम्- 2. रहीमः द्विचक्रिकया आपणं गच्छति।
 3. रहीमः कलमेन पत्रं लिखति।
 4. रहीमः हस्तेन कन्दुकं क्षिपति।
 5. रहीमः नौकया जलविहारं करोति।
 6. रहीमः चषकेन जलं पिबति।
 7. रहीमः तुलिकया चित्रं रचयति।
 8. रहीमः वायुयानेन द्वः आगच्छत्।

प्रश्न: 7. कोष्ठकात् उचितपदप्रयोगेण रिक्तस्थानानि पूरयत- (कोष्ठक से उचित पद के प्रयोग द्वारा रिक्त स्थान भरिए- Fill in the blanks by using the appropriate word from the box.)

- (क) धनिकः ..... धनं ददाति। (निर्धनम्/निर्धनाय)
 (ख) बालः ..... विद्यालयं गच्छति। (पठनाय/पठनेन)
 (ग) स्रग्जनाः ..... जीवन्ति। (परोपकारम्/परोपकाराय)
 (घ) प्रधानाचार्यः ..... पारितोषिकं यच्छति। (छात्राणाम्/छात्रेभ्यः)
 (ङ) ..... नमः। (शिक्षकाय/शिक्षकम्)

उत्तरम्- (क) निर्धनाय (ख) पठनाय (ग) परोपकाराय (घ) छात्रेभ्यः (ङ) शिक्षकाय

अतिरिक्त-अभ्यासः

(1) विभक्ति वचन-अनुसारेण रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत- (विभक्ति तथा वचन के अनुसार रिक्तस्थानपूर्ति कीजिए- Fill in the blanks according to case and number.)

- (क) (i) जनाय .....
 (ii) ..... निर्धनायाम् .....
 (iii) ..... छात्रेभ्यः
 उत्तरम्- (i) ..... जनाभ्याम् ..... जनेभ्यः
 (ii) निर्धनाय ..... निर्धनेभ्यः
 (iii) छात्राय ..... छात्राभ्याम्

LearnCBSE.in समुद्रतटः

- (ख) (i) ..... वस्त्राभ्याम् .....
 (ii) ..... पुष्पेभ्यः
 (iii) फलाय .....
 उत्तरम्- (i) वस्त्राय ..... वस्त्रेभ्यः
 (ii) पुष्पाय ..... पुष्पाभ्याम् .....
 (iii) फलाभ्याम् ..... फलेभ्यः
 (ग) (i) क्रीडाया .....
 (ii) ..... जीविकाभ्याम् .....
 (iii) ..... शिक्षिकाभ्यः
 उत्तरम्- (i) ..... क्रीडाभ्याम् ..... क्रीडाभ्यः
 (ii) जीविकायै ..... जीविकाभ्यः
 (iii) शिक्षिकायै ..... शिक्षिकाभ्याम्

(2) मञ्जूषातः उचितं पदं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत। (मञ्जूषा से उचित पद चुनकर वाक्यपूर्ति कीजिए। Pick out the correct option and fill in the blanks.)

वैदेशिकव्यापाराय, पर्यटनाय, कन्दुकेन, समुद्रतटः, विदेशिपर्यटकेभ्यः

- (i) अस्माकं देशे बहवः ..... सन्ति।
 (ii) अत्र जनाः ..... आगच्छन्ति।
 (iii) केचन जनाः ..... क्रीडन्ति।
 (iv) गोवा-तटः ..... समर्थिकं रोचते।
 (v) विशाखापत्तनम् ..... प्रसिद्धम्।

उत्तरम्- (i) समुद्रतटः, (ii) पर्यटनाय, (iii) कन्दुकेन, (iv) विदेशिपर्यटकेभ्यः, (v) वैदेशिकव्यापाराय।

(3) अधोदत्तं गद्यांशं पठत प्रश्नान् च उत्तरत। (निम्नलिखित गद्यांश पढ़िए और प्रश्नों के उत्तर दीजिए। Read the extract given below and answer the questions that follow.)

एषः समुद्रतटः। अत्र जनाः पर्यटनाय आगच्छन्ति। केचन तरङ्गं क्रीडन्ति। केचन च नौकाभिः जलविहारं कुर्वन्ति। तेषु केचन कन्दुकेन क्रीडन्ति। बालिकाः बालकाः च बालुकाभिः बालुकागृहं रचयन्ति। मध्ये मध्ये तरङ्गाः बालुकागृहं प्रवाहयन्ति। एषा क्रीडा प्रचलति एव। समुद्रतटः न केवलं पर्यटनस्थानानि। अत्र मत्स्यजीविनः अपि स्वजीविकां चालयन्ति।

I. एकपदेन उत्तरत-

- (i) एषः कः?
 (ii) जनाः अत्र किमर्थम् आगच्छन्ति?

संस्कृत-VI

LearnCBSE.in

- (iii) बालकाः किम् रचयन्ति?
 (iv) के बालुकागृहं प्रवाहयन्ति?
- उत्तरम्— (i) समुद्रतटः, (ii) पर्यटनाय, (iii) बालुकागृहम्, (iv) तरङ्गाः
- II. पूर्णवाक्येन उत्तरत—
 (i) बालकाः बालिकाः च अत्र किं रचयन्ति?
 (ii) अत्र मत्स्यजीविनः किं कुर्वन्ति?
- उत्तरम्— (i) बालकाः बालिकाः च अत्र बालुकाभिः बालुकागृहम् रचयन्ति।
 (ii) अत्र मत्स्यजीविनः स्वजीविकां चालयन्ति।
- III. भाषिक-कार्यम्—
 1. एकवचने परिवर्तयत— (i) नौकाभिः ..... (ii) पर्यटनस्थानानि .....
 (iii) तरङ्गैः ..... (iv) रचयन्ति .....
- उत्तरम्— (i) नौकया (ii) पर्यटनस्थानम् (iii) तरङ्गेन (iv) रचयति
2. 'अत्र जनाः पर्यटनाय आगच्छन्ति' इति वाक्ये कर्तृपदम् किम्? (अत्र, जनाः, पर्यटनाय)
- उत्तरम्— जनाः।
3. 'केचन नौकाभिः जलविहारं कुर्वन्ति' इति वाक्ये कर्मपदम् किम्? (केचन, नौकाभिः, जलविहारम्)
- उत्तरम्— जलविहारम्।
4. यथानिर्देशम् रिक्तस्थानानि पूरत।
 (i) एषः समुद्रतटः। ..... बालिका। ..... बालुकागृहम्।
 (ii) बालकाः कन्दुकेन क्रीडन्ति। अहम् अपि कन्दुकेन .....।
- उत्तरम्— (i) एषा, एतत्।
 (ii) क्रीडामि।
- (4) कोष्ठकद्वारे शब्दे तृतीया-विभक्तिं प्रयोग्य वाक्यानि पूरयत। (कोष्ठक इति शब्दं तृतीया विभक्तिं प्रयोग्य करके वाक्य पूरे कीजिए। Complete the sentences by using the third form of the word in bracket.)
 (i) छात्राः ..... विद्यालयम् गच्छन्ति। (बसयान)
 (ii) जनाः ..... यात्रां कुर्वन्ति। (रेलयान)
 (iii) शिशुः ..... क्रीडति। (क्रीडनक)
 (iv) ..... शरीरं पुष्टम् भवति। (व्यायाम)
 (v) वयं ..... नदीपारम् गच्छामः। (जौका)
- उत्तरम्— (i) बसयानेन (ii) रेलयानेन (iii) क्रीडनकैः (iv) व्यायामेन (v) नौकया

LearnCBSE.in

समुद्रतटः

- (5) रेखांकित पदं संशोध्यत लिखत— (रेखांकित पद को शुद्ध कीजिए— Correct the underlined word.)
 (i) एषः समुद्रतटः पर्यटनम् भवति।
 (ii) दीपकः प्रकाशः भवति।
 (iii) प्राचार्य छात्रम् पारितोषिकं यच्छति।
 (iv) सूर्यम् नमः।
 (v) बालकान् आम्रफलम् रोचते।
- उत्तरम्— (i) पर्यटनाय (ii) प्रकाशाय (iii) छात्राय (iv) सूर्याय (v) बालकेभ्यः

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

- (1) उचित विकल्पं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत। (उचित विकल्प चुनकर वाक्यपूर्ति कीजिए। Pick out the correct option and complete the sentences.)
 (क) (i) बालकः ..... सह क्रीडति। (बालकेन, बालकेन, बालकम्)
 (ii) गजाः ..... सह चलन्ति। (गजेभिः, गजाः, गजैः)
 (iii) छात्राः ..... सह पठन्ति। (छात्रेभिः, छात्राभिः, छात्राः)
 (iv) अहं ..... अन्नं यच्छामि। (याचकम्, याचकेन, याचकाय)
 (v) सा वदति ..... नमः। (गणेशम्, गणेशाय, गणेशः)
- उत्तरम्— (i) बालकेन, (ii) गजैः, (iii) छात्राभिः, (iv) याचकाय, (v) गणेशाय
- (ख) (i) त्वं मित्रैः सह .....। (क्रीडथः, क्रीडथ, क्रीडसि)
 (ii) वृषे खगौ .....। (कूजति, कूजतः, कूजन्ति)
 (iii) बालकाः गजम् .....। (पश्यति, पश्यतः, पश्यन्ति)
 (iv) आवाम् भोजनम् .....। (खादामि, खादावः, खादामः)
 (v) यूयम् गृहम् .....। (गच्छथः, गच्छन्ति, गच्छथ)
- उत्तरम्— (i) क्रीडसि, (ii) कूजतः, (iii) पश्यन्ति, (iv) खादावः, (v) गच्छथ।
- (2) उचितं विवक्ष्य चित्वा एकपदेन प्रश्नान् उत्तरत। (उचित विकल्प चुनकर एक पद में प्रश्न का उत्तर दीजिए। Pick out the correct option and answer the question in one word.)
 (i) जनाः नौकाभिः किं कुर्वन्ति? (पर्यटनम्, बालुकागृहम्, जलविहारम्)
 (ii) के बालुकागृहम् प्रवाहयन्ति? (तरङ्गाः, जनाः, बालकाः)
 (iii) देशे बहवः के सन्ति? (पर्यटकाः, समुद्रतटाः, मत्स्यजीविनः)
 (iv) कोच्चितटः केभ्यः ज्ञापते? (वैदेशिकव्यापाराय, जलविहाराय, नारिकेलफलेभ्यः)
 (v) कः तटः विदेशिपर्यटकेभ्यः समाधिकं रोचते? (मेरीनाटः, गोवाटः, जुहूटटः)
- उत्तरम्— (i) जलविहारम्, (ii) तरङ्गाः, (iii) समुद्रतटाः, (iv) नारिकेलफलेभ्यः, (v) गोवाटः।

LearnCBSE.in

□□□

संस्कृत-VI

***** END *****